

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

KWALITEITSONDERZOEK IN HET KADER VAN HET ONDERWIJSVERSLAG 2016

PSG, SG Nelson Mandela VMBOGT

<concept>

Plaats : Purmerend
BRIN nummer : 01EO|08
BRIN nummer : 01EO|08|VMBOGT
Onderzoeksnummer : 286223
Datum onderzoek : 4 februari 2016
Datum vaststelling :

1. INLEIDING

De Inspectie van het Onderwijs heeft op 4 en 5 februari 2016 een onderzoek uitgevoerd bij de afdeling vmbo theoretische leerweg van de Scholengemeenschap Nelson Mandela te Purmerend, om een oordeel te kunnen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs op deze school en over de naleving van wet- en regelgeving. Daarmee geldt dit onderzoek ook als het bezoek dat de inspectie op alle scholen voor voortgezet onderwijs ten minste eens in de vier jaar aflegt.

Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek is het volgende.

De afdeling is betrokken in het jaarlijkse steekproefonderzoek voor het Onderwijsverslag 2015-2016. Dit onderzoek leidt tot een kwaliteitsprofiel voor uw school en een bepaling van het toezichtarrangement. Ook gebruiken we dit onderzoek om informatie te verzamelen over een aantal thema's waarover we in het Onderwijsverslag 2015 zullen rapporteren, te weten 'leraarschap en de professionele ruimte van leraren' in relatie tot 'omgaan met verschillen tussen leerlingen.

De SG Nelson Mandela is een openbare Daltonschool met iets minder dan 500 leerlingen. In leerjaar 1 wordt het onderwijs verzorgd op vmbo-t en havo niveau. In de jaren daarna alleen op vmbo-t niveau. De school werkt intensief samen met andere scholen van de Purmerendse Scholengroep die deels direct naast de SG. Nelson Mandela zijn gehuisvest.

Op 6 november 2014 heeft de inspectie een kwaliteitsonderzoek uitgevoerd bij de school omdat er risico's waren vastgesteld bij de opbrengsten. Dit onderzoek leidde tot de conclusie dat de school voldoet aan de eisen voor de basiskwaliteit. Op die grond kreeg de school een basisarrangement voor het toezicht.

Onderzoeksopzet

De inspectie baseert haar kwaliteitsoordelen door de onderwijspraktijk van de school te toetsen aan een selectie van kwaliteitsindicatoren uit het toezichtkader voortgezet onderwijs 2013. Bij dit onderzoek hebben we de indicatoren uit het zogenaamde kernkader onderzocht. Dit is het gedeelte uit het toezichtkader dat bij al onze kwaliteitsonderzoeken minimaal wordt beoordeeld.

Het onderzoek bestond uit de volgende activiteiten:

- Wij hebben relevante documenten van en over de school geanalyseerd.
- Schoolbezoek, waarbij wij in een aantal lessen de onderwijspraktijk hebben geobserveerd.
- Het leerlingvolgsysteem is ingezien. In aansluiting daarop is een aantal dossiers van leerlingen bestudeerd.
- Wij hebben gesprekken gevoerd met de schoolleiding, de vaksecties, leraren, ondersteuningsfunctionarissen, mentoren en leerlingen.
- Aan het eind van het schoolbezoek heeft de inspectie de bevindingen van het onderzoek besproken met de schoolleiding en het bestuur.

Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 staat de conclusie van het onderzoek waaronder het vervolgtoezicht. In hoofdstuk 3 beschrijven we de bevindingen uit het onderzoek in de vorm van een kwaliteitsprofiel. Dit wordt gevolgd door een paragraaf waarin het oordeel van de inspectie wordt toegelicht en waar mogelijk de schoolontwikkeling in samenhang wordt beschreven.

2. CONCLUSIE EN TOEZICHTARRANGEMENT

Een kwaliteitsonderzoek zoals wij op de SG Nelson Mandela hebben uitgevoerd, leidt tot een zogenaamd toezichtarrangement voor kwaliteit en/of voor naleving. Een arrangement kan *basistoezicht* inhouden of juist *aangepast* toezicht. In het eerste geval (bij basistoezicht) vinden wij de kwaliteit van voldoende niveau en is het daarom niet nodig om de school onder intensief toezicht te plaatsen. Als er echter teveel tekortkomingen zijn geconstateerd, wordt conform beslisregels geoordeeld dat de kwaliteit onvoldoende is en stellen we een aangepast arrangement vast voor zwakke of voor zeer zwakke kwaliteit en/of voor naleving.

Onze conclusie voor de afdeling vmbo-t van de Nelson Mandelaschool is als volgt.

Op basis van het onderzoek kennen wij aan de SG Nelson Mandela, een school voor vmbo theoretische leerweg, het basisarrangement toe omdat zowel de opbrengsten alsook de kwaliteit van het onderwijsproces op de onderzochte onderdelen van voldoende niveau zijn. Dit betekent dat wij op dit moment geen reden hebben om het toezicht te intensiveren.

Wij hebben geen tekortkomingen in de naleving van de wettelijke voorschriften vastgesteld.

3. BEVINDINGEN

In dit hoofdstuk leest u de bevindingen uit ons onderzoek op basis waarvan we tot onze conclusie over de kwaliteit zijn gekomen. Eerst geven we een samenvattend algemeen beeld over de kwaliteit van het onderwijs op de SG Nelson Mandela, school voor vmbo-t. Daarna volgt het kwaliteitsprofiel waarin de oordelen op de indicatoren staan. Vervolgens lichten we die oordelen in onderlinge samenhang toe.

3.1 Algemeen Beeld

Het onderwijs op de SG Nelson Mandela heeft voldoende kwaliteit. De school heeft de afgelopen twee jaar haar opbrengsten weten te verhogen en heeft ook meer vat weten te krijgen op de kwaliteit van het primaire proces. De opbrengsten zijn nu voldoende, maar vragen nog voortdurend de aandacht. De lessen zijn grotendeels van voldoende kwaliteit. Er zijn wel aanzienlijke verschillen in de leskwaliteit. Aandacht is vooral nog nodig voor een effectieve structurering van de lessen.

De ondersteuning aan leerlingen die extra steun nodig hebben verloopt meer en meer op planmatige wijze .

De kwaliteitszorg is het afgelopen jaar aanzienlijk verbeterd. De opbrengsten worden nauwgezet geanalyseerd en waar nodig worden – in sectieverband - maatregelen getroffen. Ook de kwaliteit van het primair proces wordt zorgvuldig in beeld gebracht en er wordt met veel inzet gewerkt aan de verbetering daarvan. Om tot een goede borging te komen is het nodig de beoogde effecten van vernieuwingen scherper te definiëren en deze daarop te evalueren.

3.2 Kwaliteits- en nalevingsprofiel

In onderstaande tabel staan de indicatoren die in dit onderzoek zijn betrokken en tot welke oordelen het onderzoek heeft geleid. De nummering in de tabellen verwijst naar het volledige waarderingskader voortgezet onderwijs. Het volledige kader kunt u op de website van de inspectie bekijken en downloaden. Hierin zijn de indicatoren voorzien van een kleur.

Sommige nummers zijn rood. Dit betekent dat zij tot het zogenaamde kernkader behoren. De blauw genummerde indicatoren (aanvullend kader) zijn indicatoren die de inspectie aan een onderzoek kan toevoegen om de kwaliteit van de betreffende indicator te beoordelen en de groen genummerde indicatoren (verdiepend kader) zijn indicatoren die de inspectie bijvoorbeeld bij een themaonderzoek wil beoordelen.

De oordelen zijn weergegeven in de vorm van een score. De score geeft aan in welke mate de betreffende indicator gerealiseerd is.

Legenda:

1. slecht
2. onvoldoende
3. voldoende
4. goed
5. niet te beoordelen

Wij hebben daarnaast onderzocht of de school voldoet aan de naleving van enkele wettelijke voorschriften. Dit wordt tot uitdrukking gebracht met de score 'ja' of 'nee'.

De opbrengsten liggen op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie verwacht mag worden		1	2	3	4	5
1.1	De leerlingen behalen in de onderbouw het opleidingsniveau dat mag worden verwacht.			•		
1.2.1	De leerlingen lopen weinig vertraging op in de bovenbouw van de opleiding vmbo-b.			•		
1.3.3	De leerlingen van de opleiding vmbo-gt behalen voor het centraal examen de cijfers die mogen worden verwacht.		•			
1.4.3	Bij de opleiding vmbo-gt zijn de verschillen tussen het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen van een aanvaardbaar niveau.			•		

De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich het leerstofaanbod eigen te maken		1	2	3	4
4.3	De leerlingen maken efficiënt gebruik van de onderwijstijd.			•	

Het (vak)didactisch handelen van leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkeling		1	2	3	4
7.1	De onderwijsactiviteit heeft een doelgerichte opbouw.		•		
7.2	De leraar geeft een begrijpelijke uitleg.			•	
7.3	De leerlingen zijn actief betrokken.			•	
7.4	De leerlingen krijgen effectieve feedback op hun leerproces.			•	

De school biedt effectief aanvullend onderwijs en ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben. (basisondersteuning)		1	2	3	4
9.1	De school volgt systematisch de vorderingen van de leerlingen aan de hand van genormeerde toetsen.			•	
9.2	De school bepaalt wat de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte is van individuele of groepen leerlingen.			•	

De school biedt effectief aanvullend onderwijs en ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben. (basisondersteuning)		1	2	3	4
9.3	De school heeft doelen gesteld die erop gericht zijn om achterstanden te bestrijden.			•	
9.4	De school voert de ondersteuning planmatig uit.			•	

De school bewaakt de kwaliteit van haar opbrengsten		1	2	3	4
12.1	De school evalueert systematisch de opbrengsten.			•	
12.2	De school werkt doelgericht aan de kwaliteit van de opbrengsten.			•	

De school bewaakt de kwaliteit van het onderwijsproces		1	2	3	4
13.1	De school evalueert systematisch het onderwijsproces.			•	
13.2	De school werkt doelgericht aan de verbetering van het onderwijsproces.			•	
13.3	De school borgt de kwaliteit van het onderwijsproces.		•		

N1	TOELATING art. 27 WVO en art. 3 Inrichtingsbesluit WVO	Nee	Ja
N1.1	Het bevoegd gezag baseert zijn beslissing over de toelating van leerlingen tot het eerste schooljaar op het schooladvies van de basisschool dat voor 1 maart wordt vastgesteld.		•
N1.2	Indien het schooladvies naar aanleiding van het resultaat van de centrale eindtoets of een andere eindtoets wordt gewijzigd, dan baseert het bevoegd gezag zijn beslissing over de toelating van leerlingen tot het eerste schooljaar op dat gewijzigde schooladvies.		•

N2	Verzuim en voortijdig schoolverlaten (VSV)	Nee	Ja
N2.1	De schoolgids bevat informatie over: het percentage leerlingen dat de school zonder diploma verlaat (VSV).		•
N2.2	De schoolgids bevat informatie over: verzuimbeleid.		•

N3	Passend onderwijs	Nee	Ja
N3.1	De schoolgids bevat informatie over: De wijze waarop de ondersteuning van leerlingen die extra ondersteuning behoeven wordt vormgegeven.		•
N3.2	De schoolgids bevat informatie over bij welk(e) samenwerkingsverband(en) het bevoegd gezag van de school is aangesloten.		•
N3.3	In het schoolplan is het onderwijskundig beleid opgenomen waarbij tevens het schoolondersteuningsprofiel is betrokken (de voorzieningen die zijn getroffen voor leerlingen die extra ondersteuning behoeven).		•

3.3 Toelichting bij kwaliteitsprofiel

Het bovenstaande algemene beeld en kwaliteitsprofiel lichten we hieronder toe.

Opbrengsten

De opbrengsten zijn in hun totaliteit voldoende.

Gemeten over de afgelopen drie jaar voldoen drie van de vier opbrengstencriteria aan de norm. Alleen de resultaten van de leerlingen bij het centraal examen liggen – over drie jaar bezien - nog onder de norm. De resultaten bij het centraal examen zijn de laatste twee jaar wel verbeterd. Zorg is er over het bovenbouwrendement. De resultaten daarvan voldoen net aan de norm, maar zouden bij de vanaf volgend jaar te hanteren norm niet meer voldoende zijn. Wel lijkt ook hierbij het laatste jaar een verbetering te zijn ingezet.

Vooraf de cijfers bij het centraal examen zijn onderwerp van intern beraad geweest binnen de secties van de school. De gemaakte analyses en daarop ingezette maatregelen hebben effect gehad.

Didactisch handelen

Het didactisch handelen is over het algemeen adequaat.

De beschikbare onderwijstijd wordt efficiënt gebruikt, de docenten leggen duidelijk uit en de leerlingen zijn in ruime meerderheid actief betrokken bij de les. Tijdens de les krijgen leerlingen een duidelijke feedback op hun inbreng, waarbij niet zozeer de juistheid van het antwoord als wel de wijze waarop het antwoord tot stand is gekomen, centraal staat. Ook op schriftelijk werk krijgen de leerlingen goede feedback.

De enige indicator die geen voldoende heeft gekregen is die van een doelgerichte lesopbouw. Dit ondanks het feit dat de docenten – in overeenstemming met gemaakte afspraken – bijna altijd een duidelijke agenda van de les op het bord noteren. In te veel gevallen wordt de opbouw alleen in logistieke zin aangegeven, maar niet gerelateerd aan een inhoudelijk omschreven doel en wordt geen relatie gelegd met voorafgaande en komende lessen. In andere gevallen sloot de les niet voldoende aan bij het kennis- en vaardigheidsniveau van de leerlingen, waardoor onvoldoende voortgang werd gerealiseerd. In een enkel geval sloot de keuze van de lesvorm niet aan bij het doel van de les.

Hoewel de andere indicatoren wel als voldoende zijn beoordeeld, is er een aanzienlijke spreiding van kwaliteit van de afzonderlijke lessen. Zo viel op dat - waar in een ruime meerderheid van de lessen voldoende taakbetrokkenheid was -, in enkele lessen de orde ver te zoeken was waardoor ook de gemotiveerde leerlingen niet of nauwelijks aan leren toekwamen.

Een onderwerp dat bijzondere aandacht heeft tijdens de onderzoeken voor het Onderwijsverslag 2016 is de differentiatie in de les: de mate waarin het onderwijs wordt afgestemd op de verschillen in behoeften en mogelijkheden van individuele leerlingen. Op dit punt heeft de school hoge ambities, zo is ons gebleken uit de documenten en uit alle gevoerde gesprekken. Een deel van de ambities is reeds met succes gerealiseerd. De vorderingen van de leerlingen worden goed in beeld gebracht en geanalyseerd. De docenten gebruiken deze informatie voor de inrichting van het onderwijs. Daarbij moet een onderscheid worden gemaakt naar de instructie en de verwerking van de lesstof. Bij de verwerking van de lesstof (het werken aan opgaven) wordt door nagenoeg alle docenten rekening gehouden met de individuele mogelijkheden van de leerlingen in de vorm van aanvullende opdrachten of het bieden van herhaalopdrachten. Ook stemmen leraren de ondersteuning tijdens het maken van deze opdrachten af op de behoeften van de leerlingen. De differentiatie tijdens de instructie levert een meer gemêleerd beeld op. Sommige docenten weten op een zeer aansprekende manier bij de instructie te differentiëren, bijvoorbeeld door middel van een verlengde instructie, of door bij de instructie de klas in drie groepen te verdelen en de instructie aan te passen aan de behoeften van deze verschillende groepen. Toch zal een aanzienlijk deel van de docenten hun handelingsrepertoire op dit punt nog moeten uitbreiden: zeker daar waar soms erg lange instructies worden gegeven over onderwerpen die bij een deel van de leerlingen al geheel of gedeeltelijk bekend zijn.

Ondersteuning en begeleiding

Het aspect ondersteuning en begeleiding is op alle indicatoren als voldoende beoordeeld.

De school heeft afspraken over de wijze waarop de voortgang van alle leerlingen regelmatig wordt besproken en wie daarbij welke rol vervult. Er zijn afspraken over hoe mogelijke knelpunten in beeld worden gebracht en welke vervolgttrajecten kunnen worden gevolgd. Gebleken is dat deze afspraken consciëntieus worden nageleefd en dat de school beschikt over de deskundigheid om knelpunten in de studievoortgang goed te analyseren en daarop gepaste actie te ondernemen. De samenwerking in het kader van het passend onderwijs is adequaat: waar nodig worden tijdig en zorgvuldig overstappen naar andere onderwijsvormen voorbereid en begeleid.

De school maakt op bescheiden schaal gebruik van genormeerde toetsen. De reeds overeengekomen uitbreiding daarvan zal een aanvulling op de kwaliteit van de zorg en het gehele onderwijs kunnen betekenen. Deze toetsen bieden de mogelijkheid om op het niveau van de klas of van de school als geheel te komen tot oordelen over de kwaliteit van het geboden onderwijs. Men hoeft de uitkomsten van de toetsen niet alleen te gebruiken voor een analyse van de

leervorderingen van de individuele leerling, maar ook het beter in beeld krijgen van de specifieke kenmerken van de leerlingenpopulatie en de onderwijsbehoeften die daaruit voortvloeien. Te denken valt daarbij aan nadere verkenning van de taalvaardigheden van de leerlingen en vooral ook de spreiding daarin en wat dat voor consequenties heeft voor het taalonderwijs in de school.

Kwaliteitszorg

De kwaliteitszorg is op hoofdlijnen adequaat.

Juist op dit punt is de afgelopen één à anderhalf jaar veel vooruitgang geboekt. Leeropbrengsten – zowel aan het eind van de opleiding als tussentijds – worden zorgvuldig in beeld gebracht. De analyses vinden plaats op het niveau van de school, de sectie en zo nodig ook op het niveau van de individuele docent. De uitkomsten daarvan worden gebruikt om gericht maatregelen te treffen, bij voorbeeld bij de inzet van docenten in specifieke leerjaren of het coachen van docenten.

Meer in het algemeen wordt de kwaliteit van het onderwijs regelmatig geëvalueerd. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor regelmatige lesobservaties. De uitkomsten van de lesobservaties worden gebruikt voor het gesprek met individuele docenten over hun leskwaliteit. Maar er worden ook schoolbrede analyses gemaakt aan de hand van deze observaties. In combinatie met de uitkomsten van regelmatige tevredenheidsenquêtes leidt dit tot een nadere verkenning van schoolbrede vernieuwingsbehoeften.

De school werkt systematisch aan diverse vernieuwingsprojecten, waaronder een verdere verdieping van de Dalton-principes, de inzet van ICT-hulpmiddelen en de differentiatie in het onderwijs. De school monitort zorgvuldig de voortgang van deze vernieuwingsprocessen. Voor een goede verankering van deze vernieuwingsprocessen is naar het oordeel van de inspectie nog wel een aanvulling nodig. De monitoring is nu sterk gericht op het niveau van de realisatie van voorgenomen activiteiten. Daarnaast is vooral aandacht nodig voor het effect van de doorgevoerde vernieuwingen in het perspectief van de beoogde en gerealiseerde resultaten. Met andere woorden: niet alleen kijken of de Dalton-uren worden uitgevoerd zoals was overeengekomen, maar ook wat deze Dalton-uren opleveren in termen van leerwinst voor individuele en voor groepen leerlingen.

Hiervoor is al iets opgemerkt over de tevredenheidsonderzoeken. Daarbij is de inspectie iets bijzonders opgevallen. De uitkomsten van tevredenheidsonderzoeken zoals gepubliceerd op "scholen op de kaart" wijken substantieel af van die van de door de school zelf georganiseerde onderzoeken. Op grond van de eigen waarnemingen van de inspectie zijn de tegenvallende scores op "scholen-op- de-kaart" ook niet goed te verklaren: de leerlingen

waarmee wij hebben gesproken hadden een aanzienlijk positievere waardering van de school. Het is van groot belang voor de school na te gaan wat de oorzaak is van de resultaten zoals vermeld op de genoemde website. Daar is tot nu toe te weinig aandacht aan besteed.

Professionele ruimte

Bij de onderzoeken ten behoeve van het Onderwijsverslag 2016 is bijzonder aandacht gegeven aan het onderwerp professionele ruimte.

We hebben vastgesteld dat bij de school veel aandacht bestaat voor dit thema. Dat wil zeggen dat de school haar opvattingen en wensen over het onderwijs zo goed mogelijk tracht te vertalen in termen van gewenst gedrag van docenten. In aansluiting daarop voorziet de school in een schoolbreed scholingsprogramma om de gewenste vaardigheden verder te ontwikkelen. Waar nodig vult de school dit aan met gerichte ondersteuning voor individuele docenten, mede gebaseerd op een analyse van de bereikte leeropbrengsten.

Door specifieke omstandigheden – waaronder de omvang van de school – is de kracht en de positie van de secties wat achtergebleven. We geven dit mee als aandachtspunt aan de schoolleiding om ook langs de lijn van de secties te werken aan de kwaliteit van het onderwijs. Als voorbeeld kan genoemd worden het vreemdetalenonderwijs. Meer aandacht voor de specifieke vakdidactische eisen van het vreemdetalenonderwijs en een duidelijke afstemming van het onderwijs in de vreemde talen onderling én ook met het vak Nederlands kan ons inziens leiden tot een verhoging van de resultaten bij deze vakken. Een dergelijke aanpak vereist een duidelijke positie van de betrokken vaksecties.

De school voert een intensief en helder HRM-beleid. Er zijn meerdere gespreksmomenten per jaar gekoppeld aan lesobservaties. Docenten werken systematisch aan de eigen professionaliteit. Nog maar weinig docenten van de SG Nelson Mandela hebben zich ingeschreven in het Lerarenregister.